

Nori : Timmermans lehendakariorde exekutiboa
European Commission, Rue de la Loi 200, 1040 Brussels

2020ko ekainaren 5a

Re: elikadura-burujabetzaren inguruko akademikoen erantzun kolektiboa "baserritik mahaira" estrategiari

Harremanetarako: nyeleniresearchersconstituency@lists.riseup.net

Timmermans lehendakariorde agurgarria:

CC ordezkariak: Stella Kyriakides, Virginijus Sinkevičius eta Janusz Wojciechowski
CC Zuzendari Nagusiak: Wolfgang Bartscher, Anne Bucher eta Daniel Calleja Crespo
CC Egile partehartzaileak

2020ko maiatzaren 20an, Europako Batzordeak (EB) "Baserritik Mahaira" (Farm to Fork (F2F) ingelesez) estrategia berria abiarazi zuen, elikadura-sistema justua, osasungarria eta ingurumena errespetatzen duena lortzeko. Esparru akademikotik elikadura-sistema jasangarri bidea egiteko konpromisoa daukagu, eta EE zorientzen dugu epe luzerako ikuspegi bat eskaintzeagatik eta 2023rako elikadura-sistema jasangarriko lege-esparru bat garatzeko proposamena egiteagatik. Mekanismo lotesleak eta legegintza-esparru koherenteak, integratuak eta eskubideetan oinarritutakoak funtsezkoak dira horiek betetzen direla bermatzeko eta proposatutako helburuak lortzeko.

Horrela, onartzen dugu F2F estrategiak puntu positibo asko dituela, baina, era berean, oso kezkatuta gaude horiek zaharkitutako esparru batean integratuta egoteaz. Evidentzia zientifikoaren arabera, hazkunde ekonomikoaren (berdea) paradigmatik haratago joan behar da. Paradigma hori Europako Itun Berdeak gauzatzen du, eta iraunarazi egiten ditu irtenbiderik gabeko kalezuloak eta sustraitutako desberdintasunak. Aholkularitza Zientifikoko Mekanismoak elikagaiak merkantzia gisa tratatzeari uzteko eta janaria ondasun komun gisa tratatzen hasteko gomendatu zion berriki EBari¹. Hala ere, EBk ez du gomendio hori F2F estrategian sartu.

Positiboki baloratzen dugu F2F estrategiak aurkezten duen elikadura-sistemen ikuspegia, lehen sektoreari lotutako ekoizpenetik hasi eta kontsumitzailearenganaino. Hori beharrezkoa da elikagaien konplexutasunari eta horiei lotutako erronkei heltzeko. Era berean, aintzat hartzen dugu F2F estrategiak pestizida kimikoei, ongarriei, nekazaritza organikoari eta erresistentzia antimikrobianoari buruzko helburuak jasotzea, eta karbonoa bahitzen duten eta lurzorua erabiltzeko estrategiekin lotutako sariak egotea. EB bultzatzen dugu monitorizazioari eta eraginari buruzko ebaluazio zorrotzak inplementatzera, helburu horiek betetzeko eta indartzeko.

Atsegin dugu, halaber, "Elikadura-inguruneak" elikadurarekin lotutako erronka askori aurre egiteko duen garrantzia azpimarratzea. Hemen, oso ongi etorria da EBko zerga-sistema bat

¹ Vivero-Pol, J.L., T. Ferrando, O. De Schutter, and U. Mattei (eds). (2018) *Routledge Handbook of Food as a Commons*. Oxon: Routledge.

garatzeko konpromisoa, elikagaien prezioak benetako kostuak islatzen dituela bermatu ahal izateko, baliabide natural finituen erabilerari, kutsadurari, berotegi-efektuko gasen emisioei (BEG) eta ingurumeneko beste kanpo-efektu batzuei dagokienez. F2F estrategiaren konpromisoaren alde egiten dugu, hau da, elikagaien hornidurarako kate laburragoak sortzeko konpromisoaren alde, eta distantzia luzeko garraioarekiko mendekotasuna murrizteko, bai eta animalien industria intentsiboa elikatzeke labore jasanezinena ere. Batzordearen jarrera goraipatzen dugu, inportazioen bidez Europar Batasunak beste lurralde batzuetan karbono-ihesa sustatzen ari dela onartzeagatik. EBak lurralde-sareak, ekosistemak eta ekonomiak indartuko dituzten politikak garatzeko konpromisoa hartzen duela ikusteak bultzatzen gaitu. F2F estrategiak nabarmentzen duen premisatik abiatuta, hau da, pertsona guztiek behar dutela bidezko trantsizio baten onura, berriro diogu kontuan hartu behar direla lurraldeen barruko desberdintasun sozialak.

Ekarpen garrantzitsu horiek aintzat hartuta, F2F Estrategiari buruzko kezka espezifiko batzuk ditugu.

Ekoizpena

Elikagaien ekoizpen iraunkorra bermatzeak aldaketa zehatzak eskatzen ditu egungo ohituretan. Hala ere, F2F estrategiak ez ditu gure egungo erronken kausak modu iraunkor eta estrukturalen jorratzen. F2F estrategiak ez du onartzen Europan hainbat elikadura-sistema eta ekoizpen-eredu daudela, eta pestiziden eta antimikrobianoen erabilera, gehiegizko ongarritzea, biodibertsitatearen galera, lan-esplotazioa eta dieta ez oso osasungarrien sustapena funtsean lotuta daudela elikagaien industria-sistemeekin. Aitorpen falta horrek F2F estrategiak ekoizle eta nekazari txikien nekazaritzari behar bezala laguntzeko duen gaitasuna murrizten du. Aldiz, F2F Estrategiak zehaztasuneko nekazaritza eta baserrien eraldaketa digitala nabarmentzen ditu, finantza-sektorearentzat paper aktiboa baitu, politika publikoentzat izan beharrean. Horrek baserrien kontzentrazioa gehiago sustatzea ekar dezake, bai eta agroekologiaren eta elikadura-sistema jasangarrien muina diren nekazari txikien desagerpena bizkortzea ere. Horri dagokionez, ikusten dugu Nekazaritza Politika Bateratuaren (NPB) Plan Estrategiko Nazionalak, 2020tik aurrera, funtsezko zeregina izango dutela F2F strategiaren helburuak lortzeko. Batzordearen NPB erreformatzeko proposamena Itun Berdearekin eta F2F Estrategiarekin bateragarritzat jo bada ere², Europar Batasunari eskatzen diogu behar diren lege-, finantza- eta praktika-neurriak har ditzala F2F Estrategiaren eta etorkizuneko NPBen arteko lerrokadura osoa bermatzeko.

Agroekologia

F2F estrategiak ez du onartzen agroekologiak Europako elikadura-sistemetan duen eginkizuna eta potentziala. F2F estrategian, agroekologia modu mugatuan definitzen da, nekazariak, gizarte-mugimenduek eta nazioarteko erakundeek nekazaritza-sistemen diseinuan eta kudeaketan printzipio ekologikoak integratzeko duten funtsezko eginkizuna onartzen duten arren. Lehen mailako ekoizpenean ikuspegi agroekologikoak zabaltzeko ezagutza eta berrikuntza berrietarantzko norabidea ikustea atsegin dugu, baina hori ez da ekintza atzeratzeko erabili behar. Ikerketa gehiago beti da baliotsua, baina bada agroekologiari buruzko zientzia ugari, binakako berrikuspenean izan dutena, berehalako

² European Commission, "[Analysis of links between CAP Reform and Green Deal](#)", SWD(2020) 93 final, 20 May 2020.

ekintzarako ebidentzia ematen duena^{3,4}. Ikuspegi horretatik, geneen argitalpenak irtenbide faltsua izaten jarraitzen du, ez bakarrik Europar Batasuneko Justizia Auzitegiaren epaiaren argitan⁵, baita elikadura-sistemen pribatizazio handiagoa saihesteko gai gisa ere.

Elikagaien ekoizpen iraunkorrari dagokionez, eta egungo krisien testuinguruan, anbizio handiagoko helburuak behar dira lurzoruen biodibertsitatea eta emankortasuna areagotuko duten praktika ekologikoak sustatzeko, lurzoruen, uraren eta airearen higadura eta kutsadura murrizteko, klima-aldaketa egokitzen laguntzeko eta energia-kontsumoa murrizteko. F2F estrategiak nekazaritza organikoaren potentziala nabarmendu eta aitortzen du, bereziki gazteentzako aukerei dagokionez, baina ez du nekazaritza organikoa behar bezala definitzen. Era berean, ez dio behar besteko arretarik jartzen erreleboari, lurrerako sarbideari eta abeltzaintza estentsiboari.

Baliabide naturalak eskuratzea

Europa osoko elikagai-ekoizleak lur eskuragarriak eta kalitatezkoak eskuratzeko borrokatzen dute, baina F2F Estrategiak ez du lurraren kontzentrazioari eta lurraren kostuaren igoerari aurre egiteko neurririk ezartzen. Sartu berriek honako oztopo hauei egin behar diete aurre: lurrerako sarbidea; prestakuntza-kostuak eta merkatuetarako sarbidea⁶. Hala ere, elikadura-sistema alternatiboek, kate laburrek eta komunitateak lagundutako nekazaritzak asko erakartzen dute⁷. Harrigarria bada ere, hornidura-kate alternatibo horiek ez dute inolako arretarik jasotzen estrategiaren barruan, argi eta garbi betetzen dituztenean F2F Estrategiaren helburu nagusiak (elikagai irisgarriak, osasungarriak eta iraunkorrak ematea). F2F estrategiak elikadura-balioaren kate globalera bideratuta jarraitzen du, eta ez die arreta berezirik eskaintzen gazteriari, kide berri posibleei eta Europan dauden pertsonen, kulturen eta ekosistemen aniztasunari. Europako Kontu Auzitegiak⁸, nabarmendu zuen bezala, nekazari gazteei emandako laguntzak hobeto bideratuta egon behar du belaunaldi-aldaketa eraginkorra lortu nahi bada.

F2F Estrategiak tradizioz eta tokian-tokian egokitutako hazien barietateek elikadura-sistema jasangarri eta osasungarrien eraikuntzan duten garrantzia aitortzen du. Hala ere, ez du onartzen nekazariak nekazaritza-biodibertsitatearen kudeaketan duten funtsezko eginkizuna. Nekazarien hazi-sistemek eginkizun autonomo eta erabakigarria dute landutako biodibertsitatearen anplifikazioan, klima-aldaketa egokitze eta dieta osasungarriak emateko gaitasuna handituz. Hazien barietateen erregistroa errazteko proposamenari dagokionez, ohartarazten dugu mekanismo horiek hazien gaineko eskubide indibidualak ezartzen dituztela, Elikadurarako eta Nekazaritzarako Baliabide Fitogenetikoei buruzko Nazioarteko Tratatuaren 9. artikuluen xedapenen aurka. Artikulu horrek nekazariak 'haziak gorde, erabili, trukatu eta saltzeko' eskubidea dutela aitortzen du (9. artikulua). Nekazariak haziak ekoizteko, erreproduzitzeko, gordetzeko eta trukatzeko dituzten eskubide kolektiboak aitortu behar dira, baita forma digitalizatueta (DSI) erator daitekeen informazio genetiko ere,

³ van der Ploeg, Jan Douwe, et al. 2019. "The Economic Potential of Agroecology: Empirical Evidence from Europe." *Journal of Rural Studies* 71:46–61.

⁴ De Schutter, Olivier. 2010. "Agroecology and the Right to Food", Report Presented at the 16th Session of the United Nations Human Rights Council [A/HRC/16/49]. New York.

⁵ Judgement of the Court (Grand Chamber) 25 July 2018. In Case [C-528/16](#).

⁶ Zondag, M.-J.; Koppert, S.; de Lauwere, C.; Sloot, P.; Pauer. 2015. A. *Needs of Young Farmers. Report I of the Pilot Project: Exchange Programmes for Young Farmers.*; European Commission: Brussels, Belgium.

⁷ Plank, Christina, Robert Hafner, and Rike Stotten. 2020. "Analyzing Values-Based Modes of Production and Consumption: Community-Supported Agriculture in the Austrian Third Food Regime." *Österreichische Zeitschrift Für Soziologie* 45(1):49–68. <https://doi.org/10.1007/s11614-020-00393-1>

⁸ European Court of Auditor (2017). [EU support to young farmers should be better targeted to foster effective generational renewal](#). Special report No 10/2017.

eta debekatu egiten da material horren gaineko patenteak eta material horretan jasotako informazioa ezartzea. Erregistratzeko ahalegin orok Nagoyako Protokoloari jarraitu behar dio, eta hazi horiek erabiltzeko baldintzak sortu behar ditu, erabiltzaileek hala erabakitzen badute erregistratu beharrik gabe.

Langileak

Gure egungo elikadura-sistema gaizki ordaindutako, aitortu gabeko eta prekarioan dauden nekazaritza- eta elikagaigintza-sektoreko langileen mende dago, ustiapen-lanetan eta kalitate eskaseko baldintzetan lan egiten baitute (askotan emakumeak eta migratzaileak)⁹. F2F estrategiak elikaduraren eta nekazaritzaren sektorean enplegua sortzen laguntzen du, sortuko diren enplegu motak eta norentzat izango diren argi zehaztu gabe. Hemen ikuspegi argia eta lidergoa behar dira, eta F2F Estrategiak genero-berdintasuna, lan-baldintza seguruak eta duinak eta soldata duinak bermatu behar ditu.

Horri dagokionez, garrantzitsua da hirugarren herrialdeetako langileentzako legezko bideak eta bide seguruak indartzea, migrazio- eta asilo-politikak erreformatzea (hau da, Dublingo Erregelamendua), migratzaile guztien erregularizazioa erraztea¹⁰, eta langile-kategoria guztiak barne hartzen dituzten tratu-berdintasuneko xedapenak ezartzen laguntzea, landaguneetan gizarteratzea eta gizarteratzea sustatzeko, eta NPBren ordainketetan baldintzak sartzeko, eragindako alderdien parte-hartzearekin garatutakoak eta lan-eskubideak errespetatuz. Gainera, migrazioari buruzko Dublingo 2017ko Erregelamendua birpentsatu behar da, eta Europar Batasunak estatu kideekin lankidetzan aritu behar da, migratzaile guztien erregularizazioa errazteko (ez bakarrik nekazaritzako langileen erregularizazioa).

Animaliak, abeltzaintza eta arrantza

Kezkagarria da animalia kopuru/stock orokorra murrizteko helbururik ez izatea, nahiz eta onartu animaliek Europako BEG guztien %10,3 ematen dutela. Gustatuko litzaiuke Europar Batordeak (EB) neurri zehatzak hartzen ikustea aldentzeko eta animalien hazkuntza industrializatua desintensifikatzeko, eta abeltzaintza eta artzantza sistema estentsibo eta jasangarriak sustatzea, lurralde biziak eta elikadura kateen birlokalizazioari lotuak. Horrek eragin positiboa izango du bai dieta jasangarri eta osasungarrien sustapenean, bai animalien stock orokorrean. Abereak garraiatzea beharrezkoa denean, aplikazio hobeak, zigorrak eta bidaia-denbora murriztuak behar dira,¹¹ eta, aldi berean, transhumanteak babesten dira.

Oro har, F2F Estrategia nahiko isilik dago artzaintza mugikorrari eta abeltzaintza sistema estentsiboei dagokienez. Industria-estandarretara bideratutako nekazaritza-politikek ez ezik, naturako eremu babestuetan artzaintzak duen eginkizuna aintzat hartu ez zuten ingurumen-politikek ere kaltetu dute sektore hori. Ildo horretan, agroekologiak helburu ugari lortzen laguntzen du, animaliak jotzen baititu baserriko ekoizpen-sistema zirkularraren funtsezko osagaitzat. Gainera, agroekologiak abereak maneiatzeko sistema tradizionaletan berrikuntzak egiten laguntzen du, paisaia mistoak eta balio natural handikoak eta nekazaritza eta abelazkuntzako sistemak sustatuz. Azaleratzen ari den ebidentziak adierazten du erabilera holistikoak, nekazaritza-ekologiako printzipioekin lerrokatuta, zenbait ingurumen-inpaktu

⁹ J.F. Rye and S. Scott, 2018, International Labour Migration and Food Production in Rural Europe: A Review of the Evidence, *Sociologia Ruralis*, 58: 928-952; F. Natale et al., 2019, *Migration in EU Rural Areas*, European Union, Luxembourg.

¹⁰ A. Corrado, F.S. Caruso, M. Lo Cascio, M. Nori, L. Palumbo and A. Triandafyllidou, 2018, Is Italian Agriculture a "Pull Factor" for Irregular Migration – And, If So, Why?, Open Society European Policy Institute.

¹¹ See: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190207IPR25224/meps-urge-eu-states-to-ensure-better-care-of-transported-animals>

positibo dituela, besteak beste, lurzoruaren berroneratzea eta karbono-bahiketa, suteen prebentzioa eta biodibertsitatearen areagotzea¹².

Arrantzak Europar Batasuneko ekonomian eta dietan duen garrantzia dela eta, arrantzaren inguruko ikuspegia mugatuegia da, Mediterraneoko stockaren eta akuikulturaren kudeaketari bakarrik erreparatzen baitio. Arrantza Politika Bateratuak (APB) gehiegizko arrantza eta bigarren mailako gehiegizko harrapaketa errazteko duen zeregina ez da aintzat hartzen. Arazo horrek eragin handia du Europar Batasuneko arrantzan, bai eta Europar Batasunarekin Arrantza Jasangarria Elkartzeko Akordioak dituzten beste herrialde batzuetan ere, eta, horrela, itsas baliabideak Europar Batasuneko ontzietara zabaltzen dira, eskala txikiko tokiko arrantzaleen gehiegizko arrantza eta desartikulazioa bizkortuz¹³. F2F estrategiak ez du aipatzen APBaren kuotaren banaketa desorekatuari ekin behar zaionik, Europar Batasuneko barruko eta kanpoko artisau-arrantzaleen eta eskala txikiko arrantzaleen bizimoduak ahultzen baititu, eta, aldi berean, mesede egiten baitie lehen aldiz gehiegizko arrantzan gehien laguntzen duten ontziei¹⁴. Bien bitartean, akuikultura gehiegizko arrantzari aurre egiteko irtenbide jasangarria da, arrain-haztegiko arrainak elikatzeko arrain-irin gisa erabiltzen diren basa-arrainen populazioetara presioa lekualdatzeko moduak iluntzen baititu. F2F Estrategian, kapitaleko akuikultura intentsiborako trantsizioaren ondorio sozialak ere ez dira kontuan hartzen; izan ere, akuikultura intentsiboak arrantza-baliabideen gaineko kontrolaren kontzentrazioa bultzatzen dezake, eta eskala txikiko arrantzaleen bizibideak ahuldu¹⁵. Europar Batasunaren politikak alde batera utzi behar ditu "arrainen stocka" eta "gehieneko errendimendu jasangarria" kuoten ikuspegia, kontuan hartu behar du dauden erregulazioen aplikazioa, baina baita itsas bizitzaren ulermen birsortzailea eta ekologikoa ere, ekosistemen eta egokitzapenaren esparruan. F2F Estrategiak arrantzaleek hornidura-katean duten posizioa indartzearen garrantzia nabarmentzen badu ere, ez du behar bezain argi lehenesten artisau-arrantzaleen eta eskala txikiko arrantzaleen posizioa, horiek baitira elikadura-sistema erresistente eta jasagarrien giltzarria. Garrantzitsua da azpimarratzea, halaber, ez duela deskribatzen nola lehengoratu diren APBak emandako desberdintasun historikoak eta praktika jasanezinak.

Hirien papera

Elikadura-kate laburragoen ikuspegia eta ekonomia zirkularren sustapena gomendatzen baditugu ere, ikusten dugu F2F Estrategiak ez diola heltzen urbanizazio-prozesuek duten eginkizunari nekazariei hiriko eta hiri-inguruko testuinguruetan baliabide ekologikoen administratzaile gisa jardutea ahalbidetuko dieten egitura-, azpiegitura- eta politika-baldintzak zehazterakoan. Elikagaien ekoizpena hirietatik hurbilago gerta dadin, eta nekazaritza iraunkorrekiko kultura- eta gizarte-konpromiso zabalagoa har dadin, F2F Estrategiak hiriek natura-baliabideen (lurra, lurzoruak eta mantenugaiak) gobernantzan duten zeregina aitortu behar du, bai eta trantsizioa bultzatzeko eta ahalbidetzeko hezkuntza- eta gaikuntza-programak eta politika espezifikoak asmatzeko duten erantzukizuna ere.

Kontsumoa

¹² Retallack, G. (2013) 'Global Cooling by Grassland Soils of the Geological Past and Near Future' in *Annu. Rev. Earth Planet. Sci.* 2013.41:69–86; Stanley and Rowntree et al. (2018) 'Impacts of soil carbon sequestration on life cycle greenhouse gas emissions in Midwestern USA beef finishing systems'. *Agricultural Systems* 162: 249–258; [COAG \(2018\)](#) Vingt-sixième session Rome, 1-5 Octobre 2018 Agroécologie – de la sensibilisation à l'action - FAO - COAG/2018/5

¹³ TNI. 2017. [EU Fisheries Agreements: Cheap Fish for a High Price](#). Amsterdam.

¹⁴ See for example the case of Bluefin Tuna: <https://lifeplatform.eu/bluefin-tuna-an-appeal-for-justice/>

¹⁵ Ertör, Irmak and Miquel Ortega-Cerdà. 2019. "The Expansion of Intensive Marine Aquaculture in Turkey: The next-to-Last Commodity Frontier?" *Journal of Agrarian Change* 19(2):337–60.

F2F Estrategiak "elikadura-inguruneen" garrantzia aitortzen badu ere, ez du aldaketa sakonik sustatzen, ez eta guztiontzako dieta osasungarri eta jasangarrikeria ere. Horrela, hazkunde ekonomikoaren narratibaren ondorioz, F2F Estrategiak kontraesanak ditu kontsumitzaile aske eta informatua hautatzeko ikuspegiaren eta legezko eta arauzko neurrien bidez esku hartzeko ikuspegiaren artean (zerga-pizgarriez gain). Lehen esan bezala, pizgarri fiskalak erabiltzea egoki ikusten dugu, ekoizpen- eta kontsumo-ereduak aldatzen laguntzeko (adibidez, fruta eta barazki organikoak). Hala ere, kezkatuta gaude pizgarri fiskal horiek azkenean nekazaritza organiko industrialari mesede egiten diotelako, nekazari txikiei mesede egin beharrean. Diru-sarrera txikiko familiek elikagai osasungarriak eta jasangarriak eskuratu ahal izatea bermatzeko ekintzarik ez izateak ere kezkatzen gaitu.

F2F estrategiaren ardatza marketin- eta publizitate-estrategiak egokitzea da, ahulenen beharrak kontuan hartuta (adibidez, haurrak); hala ere, ez du hurrengo pausorik ematen horiek murrizteko. Argi dago kontsumitzaileak informazioaren eta/edo etiketen bidez ahalduntzeko helburua ez dela nahikoa kontsumitzaileen hautuak aldatzeko^{16,17}. Aitzitik, helburua elikadura-ingurunea eta guztiontzako elikagai eskuragarriak, jasangarriak, osasungarriak eta kulturalki egokiak eskuratzea izan beharko litzateke. F2F estrategiak arreta berezia eskaintzen die kontsumitzaileek hainbat produkturen artean aukeratzeko dituzten "eskubideei" eta etiketek ekintza hori zuzentzeko duten garrantziari. Gardentasunaren garrantzia eta informazioak kontsumo-ohiturak hobetzeko duen eginkizuna aintzat hartzen baditugu ere, F2F Estrategiak ez die behar besteko arretarik jartzen kontsumitzaileak hautatzeko aukera definitzen duten egiturazko murrizketa ugari (finantza-prekariatatea/pobrezia erlatiboa, elikadura-basamortu batean bizitzea, etab.).

Helburu horrekin, F2F Estrategiak ezer gutxi gehitzen du elikadura-ingurune idealago bat lortzeko moduari buruz, edo gehien behar dutenentzat elikagaien kontsumoarekin lotutako aldaketak eragiteko moduari buruz, elikagai osasungarriak eskuratzeke desberdintasunak aitortuz. Haragi gorriaren kontsumoa murrizteko beharra aipatzen da, eta Klima Aldaketari buruzko Gobernu Arteko Panelak ere gomendatu du¹⁸. Hala ere, F2F estrategiak oraindik ez du argitu nola lor daitekeen murrizketa hori. Azkenik, tamalgarria da, kontsumitzaileen hauteskunde informatuen alde egin arren, F2F Estrategian ez aintzat hartzea haurren hezkuntza nekazaritzari eta dieta osasungarri eta jasangarriei buruz¹⁹.

Gainera, F2Fk iradokitzen du, dirudienez, europarrek elikadura-sistema jasangarri bat eraikitzeke duten zeregin bakarra diru-zorroekin bozkatzeta eta kontsumitzea dela: horrek baztertu egiten ditu elikagaien eta elikadura-sistemen izaera politikoa eta europarrak botoa emateko eskubidea duten eta elikagaien etorkizunaren inguruan prozesu demokratiko eta irekietan zuzenean parte hartzeko eskubidea duten herritar guztien artean lehenengoak izatea, elikadura-subiranotasunaren funtsezko elementua baita.

Merkataritza

Munduko elikagaien inportatzaile eta esportatzaile nagusi gisa, Europar Batasunak lidergoa erakutsi eta nazioarteko merkataritza-erregimenetan aldaketak eragin behar ditu, gizarte- eta ingurumen-justizia lehenesteko. Atsegin handiz ikusten dugu Europar Batasuna prest dagoela

¹⁶ SAPEA. 2020. *A Sustainable Food System for the EU*. Brussels.

¹⁷ HLPE. 2017. *Nutrition and Food Systems*. Rome: Committee on World Food Security.

¹⁸ Intergovernmental Panel on Climate Change. 2019. [Climate Change and Land](#). An IPCC Special Report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems.

¹⁹ FAO. (2016). [Report of the Regional Symposium on Agroecology for Sustainable Agriculture of the Regional Symposium](#). Rome.

ereduarekin buru izateko eta gure bazkide komertzialek jardunbide jasangarriagoetarako trantsizioak babesteko.

Atsekabetuta gaude F2F ikuspegiak Aliantza Berderako lankidetzaren indikazio orokor bat ematen duelako soilik elikadura-sistema jasangarriari buruz eta merkataritzarako nazioarteko garapenaren bidez elikagaien segurtasuna sustatzeari buruz; aldi berean, ez du ematen elikadura-sistemen gizarte-iraunkortasunarekin lotutako helburu espezifikoaren indikaziorik edo estandarren egokitzapen globala errazteko aurrekonturik. Ez dago eztabaidarik Kutxa berdearen sorospenen eginkizun distorsionatzaileari buruz, horiek baitira NPBen sorospen gehienak, betiere esportazioari lehentasuna ematen bazaio (hau da, NPBen bidez eta Europar Batasuneko hurrengo belaunaldiko berreskuratzeko-planaren bidez).

Gobernantza

F2F Estrategiaren barruan, hainbat gobernantza-mekanismo, eragile eta eskala espazial aipatzen dira, baina ikuspegi demokratiko bat falta da. COVID-19ko krisiarekin, ikusi dugu landa-inguruneak hiri-inguruneekin lotzen dituzten elikadura-sistema iraunkor eta deszentralizatuak ezinbestekoak direla eta shockekiko erresilienteagoak, distantzia luzeko kateak baino. Birkokatutako elikadura-sistema horiek Estatuak babestu behar ditu, baina hori ezinezkoa izango da ikuspegiak lehiakortasunean eta, beraz, hazkunde ekonomikoan eta merkatu kapitalistan jarraitzen duen bitartean. Maila anitzeko gobernantzaren ikuspegiak giza eskubideen bermea eta erabakiak hartzeko espazioen demokratizazioa bultzatuko luke. Ildo horretan, sentitzen dugu F2F Estrategiak aldaketa-ikuspegiaren itxaropena eta bultzatzaile gisa korporazioengan eta kontsumitzaileengan jartzea, eta ez aintzat hartzea nekazariak, elikagai-langileak, herritarrak eta gizarte-mugimenduak elikadura-sistemaren aldaketaren funtsezko eragile gisa.

Nazioarteko lankidetzaren eta foro multilateralak

Europar Batasunaren nazioarteko lankidetzaren helburuei buruzko aipamen eskasa erroketaz-zerrenda gisa ikusten da, arreta handiz pentsatutako orientazio politikoaren ordez, eskala txikiko ekoizpen agroekologikoan oinarritutako lurraldeko elikadura-sistemei laguntzeko eta familiako nekazariak merkatu nazionaletara sartzeko aukera pribilegiatuz. Gaur egun, ordea, kooperazio publikoko funtsak erabiltzen dira Europako sektore pribatuak nekazaritzan egiten dituen inbertsioak "metatzeko". Joera horren ondorioz, ekoizleak agronegozietatik gidatutako balio-kateetan sartzen dira, eta horietan autonomia galtzen dute, eta hori da, hain zuzen, berreskuratzeko eta erresilientziarako gaitasunaren oinarria.

Tamalgarría egiten zaigu 'giza eskubideak, generoa eta bakea bezalako helburu transbertsalak' soilik 'behar bezalako begirunez' sustatzea, F2F Estrategia osoaren printzipio gidariak izan beharrean.

Azkenik, sentitzen dugu foro multilateralak aipatzean NBEren Elikagai Sistemen Goi Bilera aipatzea, gardentasun eta zilegitasun aldetik oso eskasa baita, eta ez aipatzea egun errealitatea den Nazio Batuen Erakundeko Elikagaien Segurtasunerako Munduko Batzordea, ekoizle txikiak, mundua elikatzen dutenak eta beste gizarte-talde batzuk partaide osoak diren elikadura-politikako foro global bakarra.

Ikerketa eta berrikuntza

Kezkatzen gaitu F2F Estrategian deskribatutako Ikerketa eta Berrikuntzaren ikuspegia (I + I) argi eta garbi teknikatzen hartzeak, eta, beraz, gizarte-berrikuntza ez ezik, gizarte-zientzietako eta giza zientzietako ikerketa ere ez da kontuan hartzen. Horiek funtsezkoak dira elikadura-

sistema bidezkoak eta iraunkorrak lortzeko beharrezkoak diren gizarte-eraldaketa konplexuak ulertzeko eta bultzatzeko ahaleginean²⁰.

Bioekonomiarekin, oinarri biologikoko ekonomia (zirkularra) eta bioteknologiarekin lotutako F2F Estrategiaren baieztapenak ez dira behar bezain zehatzak ikerketa etikoari jarraibide argiak emateko eta nekazaritza jasangarria sustatzeko. Ikerketa hori nekazariekin eta herritarrekin lankidetzan diseinatu behar da. Ikuspegi sistemikoa jorratzeari dagokionez, F2F Estrategiak ez ditu esplizituki jasotzen botere-kontzentrazioari, lurraldeei eta pertsonen lotutako I + I prozesuak, haziak, lurra eta ura eskuratzeko aukerak areagotuz, eta elikagai osasungarriak eta nutritiboak izateko eskubidea bermatzen duten eta justizia sozialaren printzipioetan oinarritzen diren elikagaiak hazteko eta sukaldeko proiektuak garatuz eta lagunduz. Kezkatuta gaude digitalizazioaren ikuspegi sendoak kapitaleko ekoizpen-modu intentsiboak ekar ditzakeelako eta, era berean, mendetasuna eta Europar Batasuneko eskala txikiko etxaldeen kopurua gehiago murriztea ekar dezakeelako.

Ikertzaile gisa, F2F Estrategia finantzatzeko moduak eta kapital pribatuak Europar Batasuneko elikadura-sistemaren etorkizuna definitzeko izan dezakeen rola kezkatzen gaitu. Gure ustez, beharrezkoa da I + I inbertsioen helburuekin lotutako parametroak eta baldintzak eta horien inpaktuak zehaztea, eta zalantzan jartzen dugu inbertsio berdeei buruzko Europar Batasuneko taxonomia batek F2F testuinguruari aplikatu dakizkiokeen. Taxonomia horrek finantza-eragileen interesak eta logika defendatzen ditu, elikagai-ekoizleen eta komunitateen interesen ordez. Horregatik, gure ustez, kapitaleko proiektu intentsiboak laguntzeko eta digitalizazioa bizkortzeko finantza iraunkorrei ateak ireki beharrez, F2F Estrategiak finantzazio etikoko mekanismoak bultzatu behar ditu, kooperatibak eta mutualismoa babesteko. Mekanismo horiek bat etorri beharko lukete nekazaritza ekologikoaren eskala eta errealitatearekin.

Kezka horiek ikusita, onartzen dugu urrats garrantzitsuak eman direla F2F estrategia honekin. Halaber, krisi larrigarriko uneen elikadura-sistema konplexuetarako F2F estrategia handinahi baten garapenarekin lotutako erronkak aitortzen ditugu. Hala ere, beste behin ere, politika ebidentzia zientifikoaren atzean doa, eta ziur gaude F2F Estrategia ez dela iristen Europar Batasunean denontzako elikadura-sistema askotarikoak, iraunkorrak eta bidezkoak bermatzeko bezain urrun.

Prest gaude Europako Batzordearekin lan egiteko eta F2F estrategia handinahiago bat bultzatzeko planteatutako kezkei heltzeko, elikadura-sistema justu, osasungarri, eskubideetan oinarritua eta ingurumena errespetatzen duena lortzeko.

²⁰ 'Just sustainabilities' highlights the need to consider the well-being of future generations in any understanding of sustainable food justice, attending not only to inter-generational justice, but also intra-generational justice. See: Agyeman, J.; Bullard, R.D.; Evans, B. Just Sustainabilities: Development in an Unequal World; Earthscan: London, UK, 2003.

Egile partehartzaileak (zerrenda alfabetikoki)

Goiuri Alberdi, Fellow in Food System Policies, University of the Basque Country

Mirene Begiristain Zubillaga, Faculty of Economics and Business, University of the Basque Country

Zoe Brent, Agrarian and Environmental Justice Team, Transnational Institute (TNI)

Gérard Choplin, Analyst-writer on agriculture, food, trade policies

Priscilla Claeys, Centre for Agroecology, Water and Resilience (CAWR), Coventry University

Mauro Conti, Department of Political and Social Sciences, University of Calabria

Alessandra Corrado, Department of Political and Social Sciences, University of Calabria

Jessica Duncan, Rural Sociology Group, Wageningen University

Tomaso Ferrando, Faculty of Law, University of Antwerp

Nora McKeon, International University College, Turin

Pietro De Marinis, Department of Agri-Environmental Science, University of Milan

Jessica Milgroom, Centre for Agroecology, Water and Resilience (CAWR), Coventry University

Nina I. Moeller, Centre for Agroecology, Water and Resilience (CAWR), Coventry University

Poppy Nicol, Sustainable Places Research Institute, Cardiff University

Antonio Onorati, Associazione Rurale Italiana and Centro Internazionale Crocevia

Christina Plank, Department of Political Science, University of Vienna

Jan Douwe van der Ploeg, Professor Emeritus, Wageningen University

Marta G. Rivera Ferre, Chair Agroecology and Food Systems, University of Vic-Central University of Catalonia

Divya Sharma, Science Policy Research Unit, University of Sussex

Irene Sotiropoulou, Energy & Environment Institute, University of Hull

Chiara Tornaghi, Centre for Agroecology, Water and Resilience (CAWR), Coventry University

Barbara Van Dyck, Centre for Agroecology, Water and Resilience (CAWR), Coventry University